

TIETOSUOJAVALTUUTETUN TOIMISTO

HENKILÖTIETOLAIN MUKAINEN ILMOITUSVELVOLLISUUS

Päivitetty 27.07.2010

www.tietosuoja.fi

Sisältö:

1. Tietosuojavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset – yleistä	3
2. Rekisteri-ilmoitus	4
2.1. Milloin rekisteri-ilmoitus tulee tehdä ja milloin ei?	4
2.2. Rekisteri-ilmoitus automatisoidun päätöksentekojärjestelmän käyttöönotosta	8
2.3. Miten rekisteri-ilmoitus tehdään?	8
3. Toimintailmoitus	9
3.1. Milloin toimintailmoitus tehdään?	9
3.2. Mitä tietoja toimintailmoituksen tulee sisältää ja miten ilmoitus tehdään?	9
4. Ilmoitukset ulkomaille luovutuksista	11
5. Ilmoitusten tekemisen ajankohta	11
6. Ilmoitusten käsittely tietosuojavaltuutetun toimistossa	11
7. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyviä käytännön esimerkkejä	12
Liite I	
Henkilötietolain mukainen ilmoitusvelvollisuus ATK:n avulla tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä –taulukko	

Ilmoitusvelvollisuus

Ohjaa rekisterinpitäjiä suunnittelemaan toimintaansa ja siihen liittyviä henkilötietojen käsittelytilanteita ja –järjestelmiä

Ohjaa suunnittelemaan ja toteuttamaan myös tietoturvallisuutta => tukee näin myös rekisterinpitäjien toimintaa

Tukee rekisterinpitäjien liiketoimintaa vahvistamalla kumppanin luottamusta ("kysy palveluntarjoajalta, onko viranomaisilmoitukset tehty")

Lisää avoimuutta ja luottamusta => rekisteriseloste on työväline informointivelvoitteen toteuttamisessa ja hyvässä asiakassuhteen hoidossa

Auttaa arvioimaan tarpeellisuusvaatimusta.

Tiedot ja tallennusajat on aina voitava perustella rekisteröidyille ja viranomaisille

Auttaa viranomaisia ohjeistamisessa, tiedottamisessa, tarkastamisessa ja arvioinnissa (vrt. myös käytäntösäännöt)

Tukee ennakoivalvontaa ja vähentää tarvetta puuttua jälkikäteen

1. Tietosuojavaltuutetulle tehtävät ilmoitukset – yleistä

Henkilötietolain mukaan mm. erällä henkilötietoja atk:n avulla käsittelevillä tai ulkomaille luovuttavilla rekisterinpitäjillä, toimeksiannosta tapahtuvaa tietojenkäsittelyä hoitavilla sekä määrätynlaista elinkeinotoimintaa harjoittavilla on velvollisuus tehdä ilmoitus tietosuojavaltuutetulle. Ilmoitusvelvollisuuden avulla tietosuojavaltuutettu valvoo ennakolta henkilötietojen käsittelyä, mutta ilmoituksen tekeminen ei kuitenkaan ole rekisterinpidon tai toiminnan hyväksymismenettely.

Ilmoitustyypit ovat rekisteri-ilmoitus, toimintailmoitus ja ilmoitus henkilötietojen luovuttamisesta ulkomaille. Ilmoitusvelvollisuudesta sekä ilmoituksen tekemisestä on säädetty henkilötietolaissa.¹ Henkilötietolaki on kokonaisuudessaan löydettävissä esim. Finlex-säädöstietopankin internet-sivuilta.²

TIESITKÖ, ETTÄ

Henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia luonnollista henkilöä, hänen ominaisuuksiaan tai elinolosuhteitaan kuvaavia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa häntä tai hänen perhettään tai hänen kanssaan yhteisessä taloudessa eläviä koskeviksi.

Henkilörekisterillä tarkoitetaan käyttötarkoituksensa vuoksi yhteenkuuluvista merkinnöistä muodostuvaa henkilötietoja sisältävää tietojoukkoa, jota käsitellään osin tai kokonaan automaattisen tietojenkäsittelyn avulla tai joka on järjestetty kortistoksi, luetteloksi tai muulla näihin verrattavalla tavalla siten, että tiettyä henkilöä koskevat tiedot voidaan löytää helposti ja kohtuuttomitta kustannuksitta.

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen rekisterinpitäjän tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään. Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan puolestaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.

Henkilötietolaissa henkilötiedolla tarkoitetaan kaikenlaisia merkintöjä, jotka voidaan tunnistaa luonnollista henkilöä koskeviksi. Oikeushenkilöitä (esim. yrityksiä, yhdistyksiä jne.) koskevien tietojen käsittelyyn henkilötietolakia ei sovelleta. Huomioitava kuitenkin on, että esim. yritystä koskevissa tiedoissa saattaa olla mukana myös luonnollista henkilöä koskevia henkilötietoja. Näin on esim. silloin, kun yrityksen yhteystiedoissa mainitaan toimitusjohtajan, yhteyshenkilön tms. nimi tai jos yrityksen nimi on esim. muotoa T:mi Matti Meikäläinen tai Ompelimo Maija Meikäläinen.

Rekisteri, joka sisältää sekä luonnollisia henkilöitä että oikeushenkilöitä koskevia tietoja on henkilötietolaissa tarkoitettu henkilörekisteri siltä osin, kun se sisältää luonnollista henkilöä koskevia henkilötietoja. Rekisterinpitäjän tulee tällöin huomioida henkilötietolain vaatimukset ja laatia mm. jokaisesta eri henkilörekisteristään rekisteriseloste. Tällaisen rekisterin osalta ilmoitusvelvollisuus määräytyy samalla tavoin, kuin rekisterin, joka sisältää pelkkiä luonnollisia henkilöitä koskevia tietoja. Tämän esitteen tietoja ja esimerkkejä voi siis soveltaa ilmoitusvelvollisuutta arvioitaessa myös rekistereihin, jotka sisältävät sekä luonnollisten että oikeushenkilöiden tietoja.

¹ Henkilötietolaki 36-37 §

² <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990523>

2. Rekisteri-ilmoitus

2.1. Milloin rekisteri-ilmoitus tulee tehdä ja milloin ei?

Henkilötietolain pääsääntönä on, että kaikesta henkilötietojen automaattisesta (eli atk:n avulla tapahtuvasta) käsittelystä tulee tehdä ilmoitus tietosuojavaltuutetulle. Laissa on kuitenkin useita poikkeuksia, jolloin ilmoitusta ei tarvitse tehdä.³ Käytännössä suurin osa henkilötietojen automaattisesta käsittelystä jää ilmoitusvelvollisuuden ulkopuolelle. Manuaalisesta henkilötietojen käsittelystä ei ole ilmoitusvelvollisuutta.

Jos osaa henkilörekisteriin sisältyvistä tiedoista käsitellään atk:n avulla ja osaa manuaalisesti, ilmoitus tulee tehdä. Ilmoitukseen liitettävään rekisteriselosteeseen on tällöin tarkoituksenmukaista sisällyttää tiedot henkilötietojen käsittelystä kokonaisuudessaan (eli sekä atk:n avulla tapahtuvasta että manuaalisesta käsittelystä). Rekisteriseloste tulee laatia koko loogisesta rekisteristä, jonka muodostavat käyttötarkoituksensa kannalta yhteen kuuluvat merkinnät (henkilötiedot), vaikka ne olisi talletettu eri rekistereihin ja sijaitisivat fyysisesti eri paikoissa. Samaan henkilörekisteriin luetaan kuuluviksi kaikki ne henkilötiedot, joita käytetään samassa käyttöyhteydessä riippumatta siitä, miten ja mihin ne on talletettu.

Rekisteri-ilmoitus tulee tehdä silloin, kun:

- 1) perustetaan atk:lla ylläpidettävä henkilörekisteri, jota käytetään
 - suoramainonnassa, etämyynnissä tai muussa suoramarkkinoinnissa
 - mielipide- ja markkinatutkimuksessa
 - muissa em. rinnastettavissa osoitteellisissa lähetyksissä (vaalimainokset)

Em. tarkoituksiin käytettävistä rekistereistä ei kuitenkaan tarvitse tehdä ilmoitusta, jos rekisteröidyllä on asiakkuuden tai jäsenyyden vuoksi yhteys rekisterinpitäjään tai rekisteröity on antanut suostumuksensa juuri nimenomaista tarkoitusta varten. Ilmoitusta ei siis tarvitse tehdä esim. asiakasrekisteristä, jota käytetään asiakkaisiin kohdistettavassa suoramarkkinoinnissa.

2) automaattisella tietojen käsittelyllä tapahtuva henkilötietojen käsittely perustuu rekisterinpitäjälle laissa säädettyyn tehtävään

Ilmoitusvelvollisuus tulee kysymykseen niissä tapauksissa, joissa tietojen käsittely perustuu yksinomaan laissa säädettyyn tehtävään.

Ilmoitusvelvollisuutta ei ole, jos rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä ko. tilanteissa on asiallinen yhteys (esim. asiakkuuden tai palvelussuhteen kautta) tai käsittely perustuu rekisteröidyn suostumukseen tai muuhun perusteeseen⁴, josta ei ole erikseen säädetty ilmoitusvelvollisuutta

Ilmoitusvelvollisuutta ei myöskään ole, jos henkilötietojen käsittelystä säädetään laissa eli laissa on nimenomaiset säännökset käsittelystä.

3) automaattisella tietojen käsittelyllä tapahtuva henkilötietojen käsittely perustuu rekisteröidyn ja rekisterinpitäjän väliseen muuhun verrattavaan suhteeseen⁵

³ Poikkeuksista säädetään henkilötietolain 36 §:n 4 momentissa.

⁴ Henkilötietolain 8 §:n 1 momentissa tarkoitettuun

⁵ Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 5 kohta

Muusta verrattavasta suhteesta on kyse silloin, kun rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välinen suhde ei ole asiakas-, jäsen- tai palvelussuhde. Muussa verrattavassa suhteessa rekisterinpitäjän ja rekisteröidyn välillä voidaan katsoa olevan asiallinen yhteys, mutta sen olemassaolo ei ole rekisteröidylle itsestään selvä.

Muita verrattavia suhteita voivat olla esim. messujen näytteilleasettajan ja osastolle kutsutun välinen suhde tai kadulle näyteikkunan kohdalle kohdistettua kameravalvontaa suorittavan yrityksen ja kuvanauhalle tallentuvan henkilön välinen suhde.

Esim. potilas- tai oppilassuhde rinnastetaan asiakassuhteeseen – niissä ei ole kyse ilmoitusvelvollisuuden aikaansaavasta muusta verrattavasta suhteesta.

4) tietojen käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän toimeksiannosta tapahtuvaa maksupalvelua, tietojenkäsittelyä tai muuta niihin verrattavaa tehtävää varten eli tietojen käsittely on ulkoistettu.⁶

Aina kun rekisterinpitäjä hankkii tietojenkäsittely- tai maksupalveluita tai muita niihin verrattavia toimeksiantopalveluita ulkopuolisilta, rekisterinpitäjällä on ilmoitusvelvollisuus. Muusta verrattavasta toimeksiantopalvelusta on kysymys silloin, kun hankitaan esim. postituspalveluita ulkopuolisilta.

Tietojenkäsittelyn ulkoistamistilanteessa on lisäksi huomioitava, että myös toimeksiannon saanut on velvollinen tekemään toiminnastaan toimintailmoituksen tietosuojavaltuutetulle. Ks. tarkemmin kohta 3. sivulla 9. Toimeksiantajan on hyvä varmistaa, että toimeksiannon saanut taho on tehnyt ilmoituksen toiminnastaan.

Sopimukseen, jonka toimeksiantaja (rekisterinpitäjä) tekee toimeksisaajan kanssa, voidaan sisällyttää sopimusmääräys, jonka mukaan toimeksisaaja tekee rekisterinpitäjän valtuutuksella rekisteri-ilmoituksen tietosuojavaltuutetulle tietojenkäsittelyn ulkoistamisesta. Jos näin toimitaan, tietosuojavaltuutetulle tehtävään ilmoitukseen tulee liittää mukaan ko. valtuutus.⁷

TIESITKÖ, ETTÄ

Toimeksiantaja on henkilötietojen käsittelyä koskevassa toimeksiantosuhteessa **rekisterinpitäjä**. Rekisterinpitäjä käyttää määräysvaltaa rekisteriin ja vastaa rekisterinpitäjänä henkilötietolain asettamien velvoitteiden täyttämisestä henkilötietojen käsittelyssä.

Toimeksisaajan vastuut ja tehtävät määräytyvät sopimusvastuuna. Lisäksi myös toimeksisaajaa sitovat suoraan henkilötietolain nojalla lain huolellisuus- ja suojaamisvelvoitteet. Samoin toimeksiantajaa velvoittavat salassapito- ja vaitiolovelvollisuussäännökset sitovat yleensä myös toimeksisaajaa. Asiaa koskevat toimeksiantosopimukset on aina syytä tehdä kirjallisena.

5) kysymys on henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavista yleisesti saatavilla olevista tiedoista ja näitä tietoja

⁶ Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 7 kohta

⁷ Katso tietosuojavaltuutetun toimiston opas: ”Henkilötietojen käsittelyn ulkoistaminen, yhteiset tietojärjestelmät, verkottuminen ja niihin liittyvät sopimukset” www.tietosuoja.fi

käsitellään rekisterinpitäjän tai tiedot saavan sivullisen oikeuksien ja etujen turvaamiseksi⁸

Henkilön asemaa, tehtäviä ja niiden hoitoa julkisyhteisössä tai elinkeinoelämässä kuvaavia yleisesti saatavilla olevia tietoja saattaa sisältyä esim. viranomaisten tai yritysten tehtävien hoitoon liittyviin postituslistoihin tai muihin yhteydenpitorekistereihin. Yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa olevien henkilöiden julkista asemaa ja tehtävää kuvaavien tietojen saaminen voi olla tarpeen esim. jokaisen kansalaisen tai kuntalaisen oikeuksien ja etujen vuoksi.

6) käsitellään arkaluonteisia tietoja ja käsittely johtuu välittömästi rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä.⁹

Ilmoitusta ei tarvitse tehdä, jos käsittelylle on olemassa muu 12 §:n 1 kohdassa tarkoitettu peruste, josta ei ole ilmoitusvelvollisuutta (esimerkiksi potilassuhde, asiakassuhde, suostumus). Jos käsittelystä on säädetty em. säännöksen 5 kohdan alkuosan tarkoittamalla tavalla, ilmoitusvelvollisuutta ei ole.

TIESITKÖ, ETTÄ...

Arkaluonteisina tietoina pidetään henkilötietoja, jotka kuvaavat tai on tarkoitettu kuvaamaan: 1) rotua tai etnistä alkuperää; 2) henkilön yhteiskunnallista, poliittista tai uskonnollista vakaumusta tai ammattiliittoon kuulumista; 3) rikollista tekoa, rangaistusta tai muuta rikoksen seuraamusta; 4) henkilön terveydentilaa, sairautta tai vammaisuutta taikka häneen kohdistettuja hoitotoimenpiteitä tai niihin verrattavia toimia; 5) henkilön seksuaalista suuntautumista tai käyttäytymistä; taikka 6) henkilön sosiaalihuollon tarvetta tai hänen saamiaan sosiaalihuollon palveluja, tukitoimia ja muita sosiaalihuollon etuuksia.

7) käsitellään arkaluonteisia tietoja historiallista tai tieteellistä tutkimusta tai tilastointia varten

Historiallisen tai tieteellisen tutkimuksen tai tilastoinnin tarkoituksia varten tapahtuvasta arkaluontoisten henkilötietojen käsittelystä tulee tehdä ilmoitus silloin, kun tietoja kerätään pelkästään rekisteri- tai asiakirjapohjaisesti (eli muualta kuin rekisteröidyltä itseltään) ja ilman rekisteröidyn suostumusta. Jos tietojen keräämiseen on saatu kaikkien rekisteröityjen suostumus tai tietojen keräämisestä ja käsittelystä on nimenomaisesti laissa säädetty, ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Jotta tietojen keräämisen voidaan katsoa tapahtuneen asianomaisen rekisteröidyn suostumuksella, esimerkiksi haastattelukyselyä tehtäessä ja suostumusta pyydetessä, rekisteröityä on tullut informoida vastaamisen vapaaehtoisuuden lisäksi kaikista suostumuksen antamisen kannalta merkityksellisistä seikoista, mukaan lukien esimerkiksi tietojen mahdollinen hankkiminen muista tutkimuksessa käytettävistä lähteistä, jos sellaisia on tarkoitus käyttää.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on laatinut tieteellisen tutkimuksen rekisteriselosteen mallilomakkeen, jota voi käyttää rekisteri-ilmoitusta tehtäessä. Lomakkeen sähköisesti täytettävä versio on löydettävissä tietosuojavaltuutetun toimiston internet-sivulta¹⁰

⁸ Henkilötietolain 8 §:n 1 momentin 8 kohta

⁹ Henkilötietolain 12 §:n 1 momentin 5 kohta

¹⁰ www.tietosuoja.fi

8) käsitellään vakuutustoiminnassa arkaluonteisia henkilötietoja

Vakuutusyhtiöiden tulee tehdä ilmoitus atk:n avulla tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä aina kun ko. toiminnassa käsitellään arkaluonteisia tietoja eikä käsittelyyn ole muuta henkilötietolain 12 §:ssä tarkoitettua perustetta, josta ei tarvitse tehdä ilmoitusta. Jos käsittely perustuu esimerkiksi asianomaisen suostumukseen tai käsittelystä on nimenomaisesti muussa laissa säädetty, ilmoitusta ei tarvitse tehdä. Jos kysymys on rekisteristä, johon talletetaan tietoja vakuutetun oman hakemuksen perusteella ja hakijaa on henkilötietolain¹¹ mukaisesti informoitu henkilötietojen käsittelystä, ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Milloin ilmoitusvelvollisuutta ei kuitenkaan ole?

Ilmoitusvelvollisuutta koskevista poikkeuksista on säädetty henkilötietolain 36 §:n 4 momentissa. Useimmin esiintyviä tilanteita, jolloin velvollisuutta rekisteri-ilmoituksen tekemiseen ei ole, ovat mm. tilanteet, joissa henkilötietojen käsittely perustuu johonkin seuraavista henkilötietolain¹² tilanteista:

- 1) Henkilötietoja käsitellään rekisteröidyn yksiselitteisesti antamalla suostumuksella.
 - Jos esim. suoramarkkinointirekisteriin tiedot on kerätty rekisteröidyn suostumuksella, ilmoitusta ei tarvitse tehdä
- 2) Rekisteröidyllä on asiakas- tai palvelussuhteen tai jäsenyyden vuoksi asiallinen yhteys rekisterinpitäjän toimintaan.
 - Asiakas- tai jäsenrekisteristä tai rekisteristä, johon kerätään työntekijöiden tietoja, ei tarvitse tehdä ilmoitusta. Asiakassuhteeseen rinnastettavia ovat esim. potilas- tai oppilassuhde.
- 3) Kysymys on konsernin tai muun taloudellisen yhteenliittymän asiakkaita tai työntekijöitä koskevista tiedoista ja näitä tietoja käsitellään kyseisen yhteenliittymän sisällä.
- 4) Henkilötietoja käsitellään rekisteröidyn toimeksiannosta tai sellaisen sopimuksen täytäntöönpanemiseksi, jossa rekisteröity on osallisena, taikka sopimusta edeltävien toimenpiteiden toteuttamiseksi rekisteröidyn pyynnöstä.
- 5) Henkilötietojen käsittelystä säädetään laissa.

Jos henkilötietoja käsitellään vain manuaalisesti, rekisteri-ilmoitusta ei tarvitse tehdä.

Tietosuojavaltuutetun toimistoon on lähetetty paljon rekisteri-ilmoituksia tilanteissa, jolloin rekisterinpitäjällä ei olisi ollut ilmoitusvelvollisuutta. Jos rekisterinpitäjä ei ole varma, onko hän ilmoitusvelvollinen vai ei, asian selvittämiseksi voi ottaa yhteyttä tietosuojavaltuutetun toimistoon. Sivulla 12 olevien esimerkkien avulla on pyritty selventämään ilmoitusvelvollisuutta, ja myös näihin on hyvä tutustua. Jos tilanne ilmoitusvelvollisuuden osalta on epäselvä, on parempi tehdä ilmoitus kuin jättää se tekemättä.

¹¹ Henkilötietolain 24 §:n.

¹² Henkilötietolain 8 §:n 1 momentissa mainituista

2.2. Rekisteri-ilmoitus automatisoidun päätöksentekojärjestelmän käyttöönotosta

Rekisterinpitäjä on velvollinen tekemään tietosuojavaltuutetulle rekisteri-ilmoituksen silloin, kun se ottaa käyttöön henkilötietolain 31 §:ssä tarkoitetun automatisoidun päätöksentekojärjestelmän. 31 §:ssä tarkoitetaan järjestelmää, jolla tehdään rekisteröidyn tiettyjen ominaisuuksien arviointiin tarkoitettu päätös yksinomaan automatisoidun tietojenkäsittelyn perusteella. Päätöksestä tulee myös aiheutua rekisteröidylle oikeudellisia vaikutuksia tai sen tulee muuten vaikuttaa häneen merkittäväällä tavalla.

Ilmoitusvelvollisuuden piiriin kuuluvia, edellä kuvattuja päätöksentekojärjestelmiä voivat olla esim. luotonmyöntämisprosessissa käytetyt automaattiset päätöksentekojärjestelmät.

2.3. Miten rekisteri-ilmoitus tehdään?

Henkilötietolain mukaan rekisteri-ilmoituksen tekijän tulee lähettää tietosuojavaltuutetulle ilmoituksen kohteena olevan henkilökäsitelmän rekisteriseloste. Ilmoitukseen tulee liittää lähetekirje, josta ilmenee, mihin henkilötietolain 36 §:ssä säädettyyn kohtaan ilmoitusvelvollisuus perustuu.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on laatinut mallilomakkeet, joita voi käyttää rekisteriselosteen ja lähetekirjeen laatimisessa. Lomakkeet löytyvät tietosuojavaltuutetun toimiston internet-sivuilta.¹³

Tietosuojavaltuutetulle lähetetyn ilmoituksen tulee olla asiassa toimivaltaisen henkilön allekirjoittama. Ilmoitus on syytä lähettää tietosuojavaltuutetulle kirjeessä ja vain kiireellisissä tapauksissa esimerkiksi faksilla.

Silloin kun rekisteri-ilmoitus koskee tietojenkäsittely-, maksu- tai muiden niihin verrattavien palvelujen ostamista toimeksiantopalveluina (ks. kohta 2.1.4), ilmoitukseen on tarpeen merkitä ilmoitusvelvollisuuden peruste eli mitä toimeksiantopalveluja hankitaan (esim. postituspalvelut). Lisäksi ilmoitukseen suositellaan merkittäväksi myös se, keneltä palvelu aiotaan hankkia.

Silloin kun rekisteri-ilmoitus koskee automatisoidun päätöksentekojärjestelmän käyttöönottoa, rekisteriselosteeseen sisältyvien tietojen lisäksi ilmoituksessa tulee olla kuvaus järjestelmässä käytetystä logiikasta.

3. Toimintailmoitus

3.1. Milloin toimintailmoitus tulee tehdä?

Henkilötietolaissa on säädetty velvollisuus tehdä **toimintailmoitus** lähinnä sellaisista toiminnoista, joissa käsitellään usein suuria tietomääriä ja jossa voi olla riski rekisteröidyn yksityisyyden tai oikeuksien vaarantumisesta. Ilmoitusvelvollisuus koskee seuraavaa **elinkeinona harjoitettavaa tai toisen lukuun tapahtuvaa toimintaa**, joissa käytetään tai käsitellään henkilökäsitelmiä ja niissä olevia henkilötietoja¹⁴

1) Luottotietotoimintaa harjoittavat

¹³ www.tietosuoja.fi

¹⁴ Henkilötietolaki 36 §:n 3 momentti

2) perimistöimintaa elinkeinona harjoittavat

3) mielipide- ja markkinatutkimusta elinkeinona harjoittavat

4) henkilöstön valintaan ja soveltuvuuden arviointiin liittyviä tehtäviä toisen lukuun suorittavat

Toiminnassa tulee huomioida myös laki yksityisyydensuojasta työelämässä (759/2004), joka sääntelee henkilö- ja soveltuvuusarviointitestejä.

5) tietojenkäsittelytehtäviä toisen lukuun suorittavat

Tietojenkäsittelytehtävillä tarkoitetaan mm. henkilörekisterin ylläpito-, säilyttämis- ja hävittämistehtäviä sekä henkilötietojen tiedonvälityksen tehtäviä, verkkopalveluiden hallintatehtäviä ja teknisten tukipalveluiden tarjoamista.

3.2. Mitä tietoja toimintailmoituksen tulee sisältää ja miten ilmoitus tehdään?

Henkilötietolain mukaan toimintailmoituksen tulee sisältää seuraavat tiedot:

1) elinkeinonharjoittajan nimi, toimiala, kotipaikka ja yhteystiedot

2) toiminnassa käytettävät henkilörekisterit ja niiden sisältämät tietotyypit

Toimintailmoituksessa ei ole tarpeen erikseen mainita kunkin toiminnassa käytettävän henkilörekisterin nimeä. Riittää, että henkilörekistereitä kuvataan esim. niiden käyttötarkoitusta kuvaavalla ilmaisulla (toimeksiantajien asiakasrekisterit, suoramarkkinointitarkoituksiin käytettävät rekisterit jne.).

3) tietojen mahdollinen luovuttaminen rekisteristä

Toimeksisaajalla ei ole oikeutta luovuttaa toimeksiantotehtävässä käsittelemiään henkilötietoja. Mahdollista kuitenkin on, että toimeksiantajan ja toimeksisaajan välillä sovitaan toimeksisaajan oikeudesta luovuttaa toimeksiantajan puolesta henkilötietoja määritellyin edellytyksin. Sopimuksella ei voida kuitenkaan poiketa laissa säädetyistä luovuttamisen edellytyksistä.

4) talletettujen tietojen säilytysaika

Toimeksiantajan ja toimeksisaajan välillä tehtävässä toimeksiantosopimuksessa tulee määritellä aika, jonka toimeksisaaja henkilötietoja säilyttää. Henkilötietojen säilyttämisaika toimeksiantajan lukuun ei voi olla pidempi, kuin mitä toimeksiantaja itse voi tietoja säilyttää.

5) miten henkilörekistereiden suojaus on järjestetty ja miten rekistereiden käyttöä valvotaan

Henkilötiedot on kaikissa käsittelyvaiheissa suojattava asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta käsittelyltä (esim. muuttamiselta ja hävittämiseltä). Henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta on myös valvottava.

Toimintailmoitus tehdään harjoitetusta toiminnasta yleensä. Jos siis yritys tuottaa esim. toisen lukuun toteutettavia postituspalveluja, yritys tekee toimintailmoituksen

postituspalvelujen tuottamisesta. Kustakin yksittäisestä postitustoimeksiannosta ei tarvitse tehdä omaa toimintailmoitusta tietosuojavaltuutetulle.

Tietosuojavaltuutetun toimisto on laatinut mallilomakkeen, jota voi käyttää toimintailmoituksen laatimisessa. Lomake löytyy internetistä tietosuojavaltuutetun toimiston kotisivulta lomakkeet osiosta.¹⁵

4. Ilmoitukset ulkomaille luovutuksista

Rekisterinpitäjä saattaa olla velvollinen erikseen ilmoittamaan tietosuojavaltuutetulle henkilötietojen siirrosta ulkomaille. Henkilötietojen ulkomaille siirtämistä koskevat säännökset koskevat kaikkea henkilötietojen tosiasiallista siirtämistä ulkomaille olipa sitten kyse henkilötietojen varsinaisesta luovuttamisesta tai niiden siirtämisestä esim. toimeksiantotehtävän suorittamista varten tai konsernin yhteiseen rekisteriin. Säännöksiä tulee soveltaa sekä yksittäisiä tietoja että suuria henkilötietomääriä siirrettäessä.

Yksityiskohtaisia ohjeita ulkomaille luovutuksista löytyy tietosuojavaltuutetun kotisivulta.

5. Ilmoituksen tekemisen ajankohta

Henkilötietolaki edellyttää, että ilmoitus on tehtävä riittävän ajoissa, kuitenkin viimeistään 30 päivää ennen henkilörekisteriin tallettaviksi aiottujen henkilötietojen keräämistä ja tallettamista taikka muuhun ilmoitusvelvollisuuden aiheuttavaan toimenpiteeseen ryhtymistä.

Edellä mainittu koskee niin rekisteri- kuin toimintailmoitusta sekä ilmoitusta tietojen luovuttamisesta ulkomaille.

6. Ilmoitusten käsittely tietosuojavaltuutetun toimistossa

Rekisterinpitäjä täyttää laissa säädetyn ilmoitusvelvollisuutensa, kun se lähettää säädettyssä määräajassa ilmoituksen tietosuojavaltuutetulle.

Tietosuojavaltuutettu voi arvioida ilmoittajan rekisteriselosteessa kuvatun henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuutta vain ilmoituksessa ja rekisteriselosteessa annettujen tietojen pohjalta. Tietosuojavaltuutettu käyttää ilmoitusten perusteella saamia tietoja yleisesti myös toimintansa suunnittelussa ja kohdentamisessa sekä rekisterinpitäjille suunnatussa ohjauksessa. **Ilmoituksen tekeminen ei ole rekisterinpidon hyväksymismenettely.** Jokainen rekisterinpitäjä tai toiminnan harjoittaja vastaa itse toimintansa laillisuudesta.

Käytännössä tietosuojavaltuutettu lähettää kirjeen ilmoituksen vastaanotosta sekä ilmoittaa mahdollisista täydennystarpeista. Tietosuojavaltuutettu voi tarvittaessa joko vastauksessaan tai muussa yhteydessä antaa myös asiaan liittyvää ohjausta.

TIESITKÖ, ETTÄ

Rekisterinpitäjän tulee laatia kaikista henkilörekistereistä henkilötietolain 10 §:n mukainen **rekisteriseloste** ja pitää se jokaisen saatavilla. Kustakin eri käsittelytarkoitukseen perustetusta henkilörekisteristä tulee laatia oma rekisteriseloste – samaan selosteeseen ei voi sisällyttää useamman rekisterin tietoja. Rekisteriseloste tulee laatia aina ja riippumatta siitä, onko rekisterinpitäjä ilmoitusvelvollinen vai ei.

¹⁵ www.tietosuoja.fi/

7. Ilmoitusvelvollisuuteen liittyviä käytännön esimerkkejä

1) Terveydenhuollon toimintayksiköllä (esim. sairaalalla) on potilasrekisteri. Kunnalla on rekisteri, johon kerätään työntekijöiden henkilötietoja. Järjestö pitää rekisteriä jäsenistään, ja rekisteri on paperimuodossa pidettävä luettelo tai kortisto.

Ilmoitusvelvollisuutta tietosuojavaltuutetulle ei ole silloin, kun henkilötietojen käsittely perustuu rekisteröidyn asiakassuhteeseen, palvelussuhteeseen tai jäsenyyteen. Potilassuhde rinnastetaan asiakassuhteeseen. Ilmoitusvelvollisuutta ei myöskään ole silloin kun käsittely tapahtuu vain manuaalisesti eikä atk:n avulla.

2) Terveydenhuollon toimintayksikkö ulkoistaa potilasrekisterin ylläpidon ulkopuoliselle tietojenkäsittelypalvelujen tuottajalle. Aikakauslehti antaa tietojenkäsittelyyn erikoistuneelle yritykselle toimeksiannon ylläpitää lehden tilaajarekisteriä. Kirjakauppa ulkoistaa postituspalvelut.

Rekisterinpitäjät (terveydenhuollon toimintayksikkö, aikakauslehti ja kirjakauppa) ovat velvollisia tekemään tietosuojavaltuutetun toimistolle rekisteri-ilmoitukset tietojen käsittelyn ulkoistamisesta. Toimeksiannon saaneiden (tietojenkäsittely- sekä postituspalveluita tuottavien) tulee puolestaan tehdä tietosuojavaltuutetulle toimintailmoitukset, koska ne hoitavat tietojenkäsittelytehtäviä ja tässä toiminnassa käyttävät tai käsittelevät henkilörekistereitä ja niissä olevia tietoja.

2) Yritys päättää lähettää asiakkailleen suoramainoksia, ja tätä tarkoitusta varten asiakkaiden nimi- ja osoitetiedot tulostetaan asiakasrekisteristä tarroille.

Vaikka kyse on suoramainonnasta, yritys ei ole ilmoitusvelvollinen, koska se käyttää asiakasrekisterissä olevia tietoja asiakkaille kohdistettavassa suoramainonnassa.

3) Yritys harjoittaa henkilöstön valintaa ja soveltuvuuden arviointia toisen yrityksen lukuun.

Henkilöstön valintaa ja soveltuvuuden arviointia harjoittavan yrityksen on tehtävä tietosuojavaltuutetulle toimintailmoitus sekä itsenäisenä toiminnanharjoittajana että harjoittaessaan toimintaa toisen lukuun.

Henkilötietolain mukainen ilmoitusvelvollisuus
ATK:n avulla tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä

HETIL 8 § 1 momentti	Kyllä	Ei
1. Suostumus		X
2. Rekisteröidyn toimeksianto		X
3. Rekisteröidyn elintärkeä etu		X
4. a) jos käsittelystä säädetään laissa		X
b) käsittely johtuu rekisterinpitäjälle laissa säädetystä tehtävästä	X	
5. a) asiakas, palvelu, jäsenyys		X
b) muu em. verrattava suhde	X	
6. Konsernin asiakas- ja henkilöstörekisteri		X
7. Rekisterinpitäjän toimeksiannot (maksupalvelu & ATK-palvelut ym.) Ks. HetiL 36.2 § toimeksiantopalvelutoiminta	X X	
8. Muut kuin yksityishenkilöt (ks. Intressivertailu)	X	
9. Tietosuojalautakunnan lupa		X

Arkaluonteiset tiedot 12 § 1 momentti	Kyllä	Ei
1. Suostumus		X
2. Julkiseksi saatetut eräät tiedot		X
3. Elintärkeä etu + estynyt antamasta suostumusta		X
4. Oikeusvaade		X
5. a) jos käsittelystä säädetään laissa		X
b) jos johtuu laissa säädetystä tehtävästä	X	
6. Tieteellinen tai historiallinen tutkimus/tilasto-tarkoitus	X	
7. Uskonnollinen ja poliittinen vakaumus yms. yhdistysten toiminnassa		X
8. Ammattiliittoon kuuluminen ammattiyhdistystoiminnassa		X
9. Ammattiliittoon kuuluminen, rekisterinpitäjä oik. ym. työoikeuden alalla		X
10. Terveystieteiden toimintayksiköt ja ammattihenkilöt		X
11. Vakuutuslaitokset	X	
12. Sosiaalihoitoalan viranomaiset		X
13. Tietosuojalautakunnan lupa		X

Ilmoitusvelvollisuus, HETIL luku 4		Kyllä	Ei
Henkilötietojen käsittely erityisiä tarkoituksia varten 14 – 19 §			
14 §	Historiallinen ja tieteellinen tutkimustarkoitus arkaluonteiset tiedot	X	X
15 §	Tilastotarkoitus arkaluonteiset tiedot	X	X
16 §	Viranomaisen suunnittelu- ja selvitystehtävät		X
17 §	Henkilömatrikkeli		X
18 §	Sukututkimus		X
19 §	Suoramarkkinointi	X	
20 §	Luottotietotoiminta		X